

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy a soudců Radovana Suchánka a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatelů 1) obchodní korporace **Stavební bytové družstvo Svatopluk, družstvo**, sídlem Velvarská 100, Horoměřice, 2) **P. J.**, 3) **M. P.**, 4) **M. D.**, 5) **R. S.**, 6) **H. D.**, 7) **Mgr. R. V.**, 8) **Ing. J. B.**, 9) **Ing. J. J.**, 10) **M. S.**, 11) **P. H.**, 12) **T. T.**, 13) **J. K.**, 14) **M. D.**, 15) **Š. M.**, 16) **Ing. P. B.**, 17) **Mgr. H. K.**, 18) **Ing. P. Z.**, 19) **J. Z.**, 20) **J. M.**, 21) **MUDr. M. N.**, a 22) **J. J.**, všech zastoupených Mgr. Lubomírem Kinclm, advokátem, sídlem Čechyňská 16, Brno, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2018 č. j. 29 Cdo 4470/2015-682, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **JUDr. Josefa Monsporta**, sídlem Vladislavova 1747/16, Praha 1 – Nové Město, správce konkursní podstaty úpadce – obchodní společnosti H-SYSTEM, a. s., jako vedlejšího účastníka řízení, zastoupeného Mgr. Janou Mrázovou, advokátkou, sídlem, Vladislavova 1747/16, Praha 1 – Nové Město, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelé v ústavní stížnosti brojí proti v záhlaví uvedenému rozhodnutí s tvrzením, že jim bylo porušeno právo na nedotknutelnost osoby podle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny, právo na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny, právo na respektování rodinného a soukromého života podle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a rovněž bylo zasaženo do práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. do práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

2. Vedlejší účastník řízení se žalobou u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) domáhal vůči prvnímu stěžovateli (žalovanému Stavebnímu bytovému družstvu Svatopluk) za účasti dalších 32 fyzických osob (označených v záhlaví rozsudku městského soudu) na straně prvního stěžovatele (někteří z nich podávají tuto ústavní stížnost, přičemž jsou označeni jako stěžovatelé č. 2 – 22, popř. také jako nájemci), vyklizení a předání nemovitostí (8 bytových domů postavených na stavebních parcelách) blíže specifikovaných v tomto výroku (dále též „bytové domy“, „předmětné bytové domy“, „předmětné stavební parcely“ či souhrnně „předmětné nemovitosti“). Poté, co Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) první dva rozsudky městského soudu zrušil, městský soud v pořadí třetím rozsudkem ze

dne 8. 1. 2015 č. j. 51 Cm 97/2001-560 ve výroku I. zamítl žalobu vedlejšího účastníka řízení, a to především pro absenci pasivní legitimace prvního stěžovatele. Výrokem II. uložil vedlejšímu účastníkovi řízení povinnost nahradit prvnímu stěžovateli náklady řízení ve výši 481 530 Kč.

3. K odvolání vedlejšího účastníka řízení vrchní soud rozsudkem ze dne 4. 6. 2015 č. j. 11 Cmo 7/2015-624 rozhodnutí městského soudu potvrdil (výrok I.) a vedlejšímu účastníkovi řízení uložil povinnost zaplatit prvnímu stěžovateli a vedlejším účastníkům vystupujícím v tomto řízení na jeho straně náhradu nákladů odvolacího řízení. Vrchní soud, přestože nesouhlasil se závěrem městského soudu, podle něhož nebyl první stěžovatel ve sporu pasivně legitimován, vedlejšímu účastníkovi řízení, jako vlastníkov, přiznal právo na ochranu podle § 126 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva zasahuje, která spočívá zejména v možnosti domáhat se vyklizení nemovitosti. Dospěl však k závěru, že žalobě nelze vyhovět z důvodů uvedených v § 3 odst. 1 obč. zák., a to se zřetelem ke všem výjimečným okolnostem tohoto případu. Dobrou víru prvního stěžovatele a vedlejších účastníků na jeho straně, jejichž postavení bylo odvozováno z titulu uzavřených nájemních smluv (později prohlášených za neúčinné právní úkony), jakož i jejich legitimní očekávání na převod dostavěných bytových domů, odvozoval vrchní soud z jednotlivých v průběhu řízení prokázaných skutečností (zejména z příslibu z roku 1999 a ujištění předchozího správce konkursní podstaty úpadce JUDr. Karla Kudláčka o možnosti dostavby bytových domů a o jejich následném prodeji prvnímu stěžovateli a potažmo i vedlejším účastníkům na jeho straně). Vrchní soud konstatoval, že bez ohledu na to, že bytové domy nebyly vyloučeny z konkursní podstaty, je silnější právo se zřetelem ke všem okolnostem na straně prvního stěžovatele s tím, že žalobu na vyklizení nemovitostí lze zamítnout v situaci, kdy by se vyklizení nemovitostí v současné situaci jevilo nepřiměřeně tvrdým.

4. K následnému dovolání vedlejšího účastníka řízení Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 27. 6. 2018 č. j. 29 Cdo 4470/2015-682 změnil rozsudek vrchního soudu v potvrzujícím výroku ve věci samé v tom smyslu, že rozsudek městského soudu ze dne 8. 1. 2015 č. j. 51 Cm 97/2001-560 se mění ve výroku ve věci samé tak, že první stěžovatel je povinen předmětné nemovitosti do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozhodnutí vyklidit a vyklizené předat vedlejšímu účastníkovi řízení. Ve zbývajícím rozsahu, tedy ve výrocích o nákladech řízení rozsudek vrchního soudu zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

5. Nejvyšší soud v první řadě nesouhlasil s vrchním soudem, že v řízení, v němž oba soudy rozhodly o vindikační žalobě již za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (rozsudek městského soudu ze dne 8. 1. 2015 a rozsudek vrchního soudu ze dne 4. 6. 2015), se nadále uplatní dosavadní obč. zák. Naopak dovodil, že občanským zákoníkem se řídí jak samotné posouzení předpokladů pro vyhovění žalobě na vydání věci, tak i případné důvody, pro které lze uvažovat o zamítnutí této žaloby, protože byla předmětem jeho dalšího posuzování úprava obsažená v § 2 odst. 3 a § 1040 odst. 1 občanského zákoníku. V této souvislosti konstatoval, že pro účely posouzení, zda použití právního předpisu je v rozporu s dobrými mravy, jsou při výkladu § 2 odst. 3 občanského zákoníku plně uplatnitelné judikaturně ustálené závěry k výkladu § 3 odst. 1 obč. zák. ve vazbě na dobré mravy shrnuté v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013 (R 15/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), které jsou určující i pro tuto věc. Naopak úvaha městského soudu o přímém použití § 3 odst. 2 občanského zákoníku na příslib daný v roce 1999 správná nebyla.

6. Nejvyšší soud v rozhodnutí zohlednil především poměry dané věci, zejména povahu vylučovací žaloby a význam rozhodnutí o ní, přičemž vyšel z toho, že vlastnictví úpadce k předmětným stavebním parcelám nebylo mezi účastníky řízení sporné a spor o vlastnictví bytových domů vedený mezi účastníky u městského soudu (pod sp. zn. 58 Cm 49/2003) v rámci řízení o jejich vyloučení z konkursní podstaty, skončil pravomocně v říjnu 2008 zamítnutím vylučovací žaloby (viz rozsudek městského soudu ze dne 6. 9. 2007 č. j. 58 Cm 49/2003-244 ve spojení s rozsudkem vrchního soudu ze dne 1. 10. 2008 č. j. 13 Cmo 523/2007-270) ohledně předmětných bytových domů (proto, že jejich vlastníkem je úpadce). Od října 2008 tedy nebylo žádných pochyb o tom, že příslušnost bytových domů ke konkursní podstatě úpadce již nelze účinně zpochybnit a že vedlejší účastník řízení (správce konkursní podstaty úpadce) má nejen právo, nýbrž i povinnost bytové domy zpeněžit za co nejvýhodnější cenu tak, aby naplnil [v souladu s § 2 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o konkursu a vyrovnání“)] cíl konkursu, jímž je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku tvořícího konkursní podstatu za podmínek stanovených zákonem o konkursu a vyrovnání. Pro účely použití § 3 odst. 1 obč. zák., resp. § 2 odst. 3 občanského zákoníku, tedy skutečnost, že řízení o vylučovací žalobě pravomocně skončilo až 24. 10. 2008, nelze hodnotit ve prospěch prvního stěžovatele. Naopak tím, že první stěžovatel v rozporu se zákazem tehdy již výslovně vyjádřeným v § 18 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání po téměř dvou letech od podání žaloby v této věci a po několika letech poté, co nastaly účinky soupisu bytových domů do konkursní podstaty úpadce, s nimi disponoval bez souhlasu správce konkursní podstaty úpadce [tak, že v období ledna až července 2003 uzavíral (i) s vedlejšími účastníky na straně prvního stěžovatele nájemní smlouvy k bytům nacházejícím se v bytových domech, podle kterých měl od nájemců sám (pro sebe) inkasovat též nájemné], postupoval nejen v rozporu s jasným zněním zákona o konkursu a vyrovnání, ale i s tehdy již existující judikaturou Nejvyššího soudu [viz rozsudek ze dne 30. 5. 2002 sp. zn. 29 Cdo 2086/2000 (R 27/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek)], jež zřetelně pojmenovala práva správce konkursní podstaty úpadce k majetku, který je předmětem řízení o vylučovací žalobě. O absenci dobré víry na straně prvního stěžovatele svědčí pak nejen jeho protiprávní jednání, kdy nerespektoval účinky soupisu bytových domů do konkursní podstaty a nakládal s nimi, ale i další skutečnosti (např. že nájemní smlouvy uzavíraly jménem prvního stěžovatele po 31. 5. 2003 osoby, jimž členství v jeho statutárním orgánu zaniklo).

7. Nejvyšší soud následně pro účely použití § 3 odst. 1 obč. zák., resp. § 2 odst. 3 občanského zákoníku, poměřoval, zda protiprávní jednání prvního stěžovatele vyváží kroky, k nimž ohledně bytových domů došlo v době, kdy první stěžovatel se souhlasem původního správce konkursní podstaty investoval do jejich dostavby (jde o období ukončené usnesením ze dne 3. 11. 1999 sp. zn. K 118/97, jímž městský soud uložil původnímu správci konkursní podstaty a věřitelskému výboru úpadce, aby se zdrželi realizace veškerých prodejů, zejména nemovitého majetku úpadce, dokud nebude řádně doplněna konkursní podstata a věřitelským orgánem určeny podmínky prodeje), přičemž za významnou považoval povahu „příslibu“, jehož se první stěžovatel dovolává. S odkazem na judikaturu dovedl, že s přihlédnutím k jednoznačné dikci § 27 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání (v rozhodném znění) první stěžovatel nejednal ohledně „příslibu“ ani v omluvitelném omylu, jenž by pro účely použití § 3 odst. 1 obč. zák., resp. § 2 odst. 3 občanského zákoníku, mohl založit jeho dobrou víru nebo legitimní očekávání, že převod předmětných stavebních parcel s bytovými domy se uskuteční, i když k němu nedal souhlas konkursní soud.

8. Překážkou vyklizení prvního stěžovatele nemohou být podle Nejvyššího soudu ani vnusy do úpadcova majetku v důsledku investic prvního stěžovatele. Důvodem pro zamítnutí žaloby též není obava prvního stěžovatele, že exekuční titul ukládající mu vyklizení a předání

bytových domů vedlejšímu účastníkovi řízení může případně působit i vůči osobám (vedlejším účastníkům na straně prvního stěžovatele), které odvozují svá práva k bytům v bytových domech od protiprávního konání prvního stěžovatele. Nejvyšší soud zdůraznil, že není možné zamítnout žalobu (s poukazem na nedostatek pasivní věcné legitimace prvního stěžovatele) jen proto, že bytové domy neužívá první stěžovatel, nýbrž osoby, jimž to první stěžovatel (na úkor osoby oprávněné s bytovými domy disponovat) protiprávně umožnil a které bytové domy obývají jen na základě svého vztahu k prvnímu stěžovateli.

9. Lhůtu pro vyklizení bytových domů stanovil Nejvyšší soud podle § 160 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), přičemž za přiměřenou ji považoval v délce jednoho měsíce.

10. Nejvyšší soud uzavřel, že v situaci, kdy otázka příslušnosti sepsaného majetku do konkursní podstaty úpadce byla pravomocně rozsoudena již v říjnu 2008, by zamítnutí žaloby o vyklizení znamenalo pouze to, že bytové domy by byly obtížněji zpeněžitelné (ke škodě konkursních věřitelů), přičemž je ovšem zřejmé, že ve vztahu k případnému nabyvateli bytových domů z konkursní podstaty úpadce by první stěžovatel ani osoby užívající byty v bytových domech na základě absolutně neplatných nájemních smluv ochranu proti vyklizení založenou na použití § 3 odst. 1 obč. zák., resp. § 2 odst. 3 občanského zákoníku nemohli použít. Zamítnutí žaloby o vyklizení bytových domů, jejichž zpeněžení nic nebrání, tedy není rozumným a spravedlivým řešením celé situace, nýbrž řešením, které vzhledem k ukončenému řízení o vylučovací žalobě poškozuje konkursní věřitele úpadce a nechrání ani prvního stěžovatele proti zpeněžení bytových domů a vyklizení těch, kdož byty v domech obývají na základě smluv s ním uzavřených (ten právní úkony ohledně bytových domů bez souhlasu správce konkursní podstaty úpadce – pod sankcí absolutní neplatnosti – činit nesměl a nesmí), vystupující jako vedlejší účastníci na jeho straně.

11. Závěrem Nejvyšší soud ještě dodal, že vedlejší účastníci jsou sice oběťmi situace vyvolané platební neschopností úpadce, avšak nejsou oběťmi jedinými. Riziko, které první stěžovatel nebo vedlejší účastníci podstoupili investicemi do dostavby bytových domů na pozemcích ve vlastnictví úpadce, aniž požádali konkursní soud o souhlas s pozdějším nabytím takto zhodnocených nemovitostí prodejem mimo dražbu za předem dohodnutou kupní cenu, nelze přenášet na ostatní konkursní věřitele, kteří pravidla o zpeněžování zřetelně formulovaná (co do požadavku souhlasu konkursního soudu) zákonem o konkursu a vyrovnání neporušili.

II. Argumentace stěžovatelů

12. Stěžovatelé v ústavní stížnosti namítají porušení svých shora uvedených ústavně zaručených práv. Nejprve se zabývají popisem skutkového stavu a historií projektu H-SYSTEM, jakož i okolnostmi souvisejícími se vznikem a působením prvního stěžovatele. Zaměřují se rovněž na průběh konkursního řízení na úpadce H-SYSTEM, a. s. a věnují se jednotlivým rozhodnutím, která měla vliv na stávající řízení. Poukazují na to, že v průměru do projektu investovali částky blížící se téměř 900 000 Kč. Dále uvádějí, že předmětné bytové domy byly sepsány do majetkové podstaty úpadce, proti čemuž se bránili vylučovací žalobou, která však byla pravomocně zamítnuta (viz shora citovaný rozsudek městského soudu č. j. 58 Cm 49/2003-244 ve spojení s rozsudkem vrchního soudu č. j. 13 Cmo 523/2007-270). Dále popisují obsah napadeného rozhodnutí i rozhodnutí jemu předcházejících.

13. Stěžovatelé se dále zabývají přípustností ústavní stížnosti a aktivní legitimací k jejímu podání. V této souvislosti dovozují, že aktivně legitimováni jsou i stěžovatelé č. 2 – 22, kteří vystupovali v řízení před obecnými soudy v postavení vedlejších účastníků. Poukazují přitom na usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016 sp. zn. IV. ÚS 778/16 (všechna zde citovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

14. Nejvyššímu soudu stěžovatelé vytýkají, že v neprospěch prvního stěžovatele hodnotil celou řadu skutečností [např. že první stěžovatel měl vědět, že po sepsání bytových domů do konkursní podstaty s nimi nemůže nijak disponovat; že za něj nájemní smlouvy z roku 2003 uzavíraly osoby, kterým již uplynulo funkční období ve statutárním orgánu, přičemž dobrou víru v oprávněnost jednání těchto osob lze přičítat pouze třetím osobám, nikoliv prvnímu stěžovateli; že svolení předchozího správce konkursní podstaty k dokončení výstavby a souhlas věřitelského výboru s prodejem předmětných nemovitostí za předem sjednanou cenu (ve výši 10,5 milionů Kč) nebyly relevantní bez souhlasu konkursního soudu; že první stěžovatel nemohl při dispozici s bytovými domy a při jejich výstavbě jednat v omluvitelném omylu, když by ho jako člena věřitelského výboru neomlouvala neznalost příslušných ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, když jako člen věřitelského výboru musel či měl postupovat s péčí řádného hospodáře, což zahrnuje znalost právní úpravy týkající se průběhu konkursního řízení], avšak vůbec se nezabýval tím, zda byli v dobré víře nájemci (stěžovatelé č. 2 – 22) a zda by vyhovění žalobě nebylo v rozporu s dobrými mravy vůči nájemcům. Stěžovatelé podotýkají, že v dané věci dochází ke střetu základních práv, a to na jedné straně vlastnického práva (svědčícího ve prospěch úpadce, resp. správce konkursní podstaty, který s majetkovou podstatou úpadce disponuje) a na straně druhé práv na nedotknutelnost osoby, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a na nedotknutelnost obydlí svědčících nájemcům (stěžovatelům č. 2 – 22), které jsou i Ústavním soudem považovány za základní kameny demokratického státu [srov. náleze ze dne 2. 11. 2009 sp. zn. II. ÚS 2048/09 (N 232/55 SbNU 181)]. Namítají, že Nejvyšší soud zcela rezignoval na ochranu základních práv nájemců, když posuzoval pouze postavení prvního stěžovatele. Nezohlednil tak dobrou víru nájemců při uzavírání nájemních smluv v roce 2003 a další skutečnosti na jejich straně. Tento postup považují za rozporný s rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva (rozsudek ve věci *Břežec proti Chorvatsku*, stížnost č. 7177/10).

15. Stěžovatelé také poukazují na lhůtu, které jim byla prvnímu stěžovateli stanovena pro vyklizení. Stanovením jednoměsíční lhůty k vyklizení Nejvyšší soud vůbec nerespektoval základní práva nájemců. Bylo třeba brát v úvahu, do jak tíživé situace se v důsledku tohoto rozhodnutí dostali. Podle jejich názoru měla být rovněž zohledněna skutečnost, že případný výkon rozhodnutí by se dotkl jak osob v důchodovém věku, tak i rodin s dětmi, na něž by měl negativní důsledky. Lhůtu pro vyklizení považují s ohledem na celkovou délku řízení (17 let) i na délku řízení před samotným Nejvyšším soudem (3 roky) za zcela nepřiměřenou. Nesouhlasí s postupem Nejvyššího soudu, který rozhodnutí vrchního soudu změnil. Podle jejich názoru mohl rozsudek vrchního soudu zrušit a věc mu vrátit se závazným právním názorem, čímž by bylo dosaženo větší ochrany práv nájemců, kdy by mohli dopředu předpokládat, jaké bude rozhodnutí ve věci samé. Nejvyšší soud použil příslušné právní předpisy přepjatě formalisticky, což se projevilo ve stanovení lhůty k vyklizení, která naprosto odhlíží od jakékoliv reálné společenské situace a nereflektuje základní práva a svobody obyvatelů předmětných bytů.

16. Stěžovatelé dále namítají, že bylo porušeno jejich právo na soudní ochranu tím, že věc nebyla rozhodnuta v přiměřené době. Délka řízení (17 let) měla dopad jak na psychiku

nájemců, tak i významný negativní finanční dopad, když cena nemovitostí za uplynulou dobu vzrostla několikanásobně.

17. Konečně namítají, že jejich právo na soudní ochranu bylo porušeno tím, že nebyli účastníky řízení před obecnými soudy, ale vystupovali pouze jako vedlejší účastníci na straně žalované. Jen kdyby byli účastníky řízení, mohli by uplatňovat veškerá procesní práva, která jim právní řád přiznává. A pouze za této situace by byl prostor pro individuální posouzení a soudy mohly lépe zohlednit např. dobrou víru, ale i možnosti uspokojit své bytové potřeby jinak než v předmětných bytových domech.

III.

Vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení, replika stěžovatelů

18. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi a vedlejšímu účastníkovi řízení; od městského soudu si rovněž vyžádal příslušný spis (sp. zn. 51 Cm 97/2001).

III. a) Vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení

19. Nejvyšší soud se i přes opakované urgencye Ústavního soudu k ústavní stížnosti nevyjádřil.

20. Vedlejší účastník řízení se v poměrně obsáhlém vyjádření k ústavní stížnosti nejprve věnuje otázce aktivní legitimace stěžovatelů č. 2 – 22. Vyslovuje přesvědčení, že vzhledem k tomu, že těmto stěžovatelům nepříslušelo právo podat dovolání a nebyli účastníky řízení před Nejvyšším soudem (neboť byli v postaveních vedlejších účastníků), tak u nich není ani splněna podmínka pro podání ústavní stížnosti. Hlavním smyslem vedlejšího účastenství je pomoc ve sporu, z čehož lze dovodit, že při rozhodování o věci samé nemůže soud vedlejšímu účastníkovi přiznat hmotná práva nebo uložit povinnosti. To má ten důsledek, že nemohlo být porušeno z hlediska přístupu k soudu jejich základní právo na soudní ochranu zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jakož i právo na nedotknutelnost osoby podle čl. 7 odst. 1 Listiny, právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny, právo na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny, ani právo na respektování rodinného a soukromého života podle čl. 8 Úmluvy. V tomto ohledu považuje vedlejší účastník řízení ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou ze své podstaty (*ratione materiae*).

21. Ohledně prvního stěžovatele vedlejší účastník řízení uvádí, že nemohlo dojít k porušení jeho základních práv na nedotknutelnost osoby podle čl. 7 odst. 1 Listiny, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny, na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny a na respektování rodinného a soukromého života podle čl. 8 Úmluvy, neboť jde o právnickou osobu a té tato práva nepřísluší.

22. Vedlejší účastník řízení dále shrnuje průběh dosavadního řízení a obsah napadených rozhodnutí a rekapituluje další pro řízení o ústavní stížnosti relevantní skutečnosti. Rovněž se vyjadřuje k jednotlivým námitkám obsaženým v ústavní stížnosti, které se týkají jednak prvního stěžovatele (námitka nedostatku jeho pasivní legitimace, námitka formalistické aplikace předpisů Nejvyšším soudem a délky řízení), jednak stěžovatelů č. 2 – 22 (námitka porušení práva na nedotknutelnost osoby, práva ochranu před neoprávněným zasahováním

do soukromého a rodinného života, práva na nedotknutelnost obydlí a práva na respektování rodinného a soukromého života). K námitce prvního stěžovatele o formalistické aplikaci předpisů Nejvyšším soudem, která se měla projevit při stanovení lhůty pro vyklizení vedlejší účastník řízení, uvádí, že Nejvyšší soud postupoval v souladu s dostupnou a konstantní judikaturou. Poukazuje přitom na to, že požadavek na vyklizení byl uplatněn vedlejší účastníkem řízení již v roce 2000. Navíc rozsudek Nejvyššího soudu nemohl být pro stěžovatele úplně překvapivý, neboť již vrchní soud ve svém rozsudku ze dne 4. 6. 2015 č. j. 11 Cmo 7/2015-624 konstatoval, že žaloba vedlejšího účastníka řízení je oprávněná, nicméně pro tentokrát byla zamítnuta odkazem na korektiv dobrých mravů. Procesní postup Nejvyššího soudu považuje v situaci, kdy řízení probíhá již 17 let, za vhodný, šetřící nejen právo vedlejšího účastníka řízení na rozhodnutí v přiměřené době, ale i práva ostatních konkursních věřitelů. V uplatnění námitek týkajících se dobré víry stěžovatelů až v ústavní stížnosti spatřuje vedlejší účastník řízení nepřipustnou novotu. Rovněž poukazuje na to, že existence nájemních smluv z roku 2003 vyšla v řízení najevo až v roce 2014. Skutečnost, že předmětné nemovitosti byly zahrnuty do konkursní podstaty, musela být stěžovatelům známa od samého počátku a nemůže jít na újmu ochrany jeho práv, že zejména první stěžovatel tuto skutečnost ignoroval.

III. b) Replika stěžovatelů

23. Stěžovatelé zaslali Ústavnímu soudu podrobnou repliku k vyjádření vedlejšího účastníka řízení. Předně nesouhlasí s tím, že by stěžovatelé č. 2 – 22 nebyli aktivně legitimováni k podání ústavní stížnosti. Zdůrazňují, že i v řízení před Nejvyšším soudem měli postavení vedlejších účastníků, což by jim podle stávající judikatury Ústavního soudu mělo zaručovat možnost podat ústavní stížnost. Vymezuji se proti tvrzení vedlejšího účastníka řízení, že vzhledem k tomu, že nebyli oprávněni k podání dovolání, nemohou svým jménem ani podat ústavní stížnost. Třebaže připouští, že napadené rozhodnutí formálně ukládá povinnost vyklidit předmětné bytové domy pouze prvnímu stěžovateli, ve skutečnosti tato povinnost dopadá i na ně, a to mimo jiné s ohledem na § 341 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Tvrzení, že předmětem řízení o vyklizení předmětných bytových domů nebylo jakékoliv hmotné právo nebo věc, by podle stěžovatelů bylo projevem přepjatého formalismu. Dále poukazují na to, že neměli být „pouhými vedlejšími účastníky“, ale vzhledem k tomu, že řízení o vyklizení má dopady zejména do jejich právní sféry, měli se stát „plnohodnotnými“ účastníky řízení.

24. Stěžovatelé dále argumentují tím, že první stěžovatel nevykonává žádné faktické ani právní panství nad předmětnými bytovými domy a jelikož mu nesvědčí žádný titul, nemohou užívací právo od prvního stěžovatele odvozovat ani stěžovatelé č. 2 – 22. První stěžovatel není ani osobou, která by měla možnost předmětné bytové domy vydat vedlejšímu účastníkovi řízení. Postavení stěžovatelů č. 2 – 22, třebaže jsou nájemci, připodobňují spíše postavení vlastníků bytových jednotek, z čehož dovozují, že jejich základní práva by měla být chráněna v obdobném rozsahu.

25. Nejvyššímu soudu stěžovatelé vytýkají, že rozhodl téměř po třech letech, aniž by nařídil jednání, a zcela překvapivě. Vyžaduje-li Nejvyšší soud navíc, aby předmětné bytové domy byly vyklizeny v jednoměsíční lhůtě, považují takový přístup za zcela nepatřičný. Nesouhlasí s tvrzením vedlejšího účastníka řízení, že s požadavkem na vyklizení byli seznámeni již od samého počátku sporu a mohli na tuto situaci patřičně reagovat.

26. Dále nesouhlasí s tvrzením, že by námitka dobré víry v ústavní stížnosti byla nepřipustnou novotou. Základní práva a svobody by měly před soudy požívat ochrany bez

ohledu na to, zda se takové ochrany účastníci dovolávají či nikoliv. Taktéž se vymezují proti tvrzení, že nemohli být v dobré víře při uzavírání nájemních smluv z roku 2003, jelikož již v roce 2000 byl správcem konkursní podstaty odvolán souhlas k dostavbě předmětných bytových domů a první stěžovatel byl vyzván k jejich vyklizení.

27. Věnují se rovněž přiměřenosti lhůty k vyklizení. Stanovená jednoměsíční lhůta je podle názoru stěžovatelů naprosto nepřiměřená a nedostatečná k tomu, aby si zajistili náhradní ubytování nebo zajistili dětem místa ve školních či předškolních zařízeních atd. I tímto způsobem bylo zasaženo zejména do jejich práva na nedotknutelnost soukromí či do práva na nedotknutelnost obydlí. Stěžovatelé jsou si vědomi, že dochází ke střetu jejich ústavně zaručených práv s právem na ochranu vlastnictví. Nejvyšší soud však zohledňoval pouze vlastnické právo úpadce a základní práva stěžovatelů č. 2 – 22 zcela pomínil.

28. Stěžovatelé se dále vyjadřují k dílčím a pro řízení o ústavní stížnosti ne zcela podstatným skutečnostem (např. ohledně tvrzení o nespolupráci z jejich strany či nařčení z kupčení s majetkem atd.).

III. c) Podání dalších osob

29. Ústavní soud obdržel rovněž vyjádření prezidenta republiky podporujícího stěžovatele jako *amicus curiae*, jakož i dalších osob, které ale rovněž nebyly účastníky řízení, z něhož vzešlo ústavní stížností napadené rozhodnutí, nicméně měly potřebu, aniž by však k tomu byly jakkoliv vyzvány, sdělit Ústavnímu soudu svůj názor na věc. K tomu Ústavní soud připomíná, že k takovým nevyžádaným vyjádřením od odlišných subjektů než účastníků či vedlejších účastníků řízení nepřihlíží (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2018 sp. zn. I. ÚS 2076/18).

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

30. Ústavní soud se nejprve zabýval splněním procesních předpokladů řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas, první stěžovatel je oprávněn k podání ústavní stížnosti, neboť byl účastníkem řízení, z něhož vzešlo napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatelé jsou právně zastoupeni v souladu § 29 až § 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelé vyčerpali všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

31. Ústavní soud se dále zabýval aktivní legitimací stěžovatelů č. 2 – 22 k podání ústavní stížnosti. Úvodem podotýká, že nesdílí názor vedlejšího účastníka řízení, že u stěžovatelů č. 2 – 22 nebyla splněna podmínka pro podání ústavní stížnosti, neboť nebyli účastníky řízení před Nejvyšším soudem. Přestože stěžovatelé č. 2 – 22, jako vedlejší účastníci před obecnými soudy, nejsou oprávněni k podání dovolání, nebrání tato skutečnost v jejich účastenství (jako vedlejších účastníků) v dovolacím řízení. K podání ústavní stížnosti však stěžovatelé č. 2 – 22 z důvodů níže rozvedených oprávněni nejsou.

32. Ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu přiznává aktivní legitimaci k podání ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí osobě, která byla „účastníkem řízení“, z něhož vzešlo rozhodnutí, jímž bylo porušeno její ústavně zaručené základní právo

nebo svoboda. Z judikatury Ústavního soudu je sice zřejmé, že uvedenému pojmu „účastník řízení“ přikládá Ústavní soud autonomní význam a tudíž se striktně neomezuje na definici „účastníka řízení“ podávanou příslušnými procesními předpisy (srov. Wagnerová, E.; Dostál, M.; Langášek, T.; Pospíšil, I. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI a. s., 2007, str. 329, odst. 30.), nicméně podmínkou z pohledu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu zůstává, že aby se Ústavní soud mohl ústavní stížností zabývat, musí jít v soudním řízení právě o práva nebo povinnosti této osoby.

33. Stěžovatelé č. 2 – 22 však v řízení před obecnými soudy, včetně dovolacího řízení před Nejvyšším soudem, vystupovali v postavení vedlejších účastníků (do řízení vstoupili na základě svých oznámení z konce roku 2005). Ústavní soud připomíná, že vedlejší účastník je osobou odlišnou od účastníka samotného, která se neúčastní řízení proto, aby v něm uplatňovala nebo bránila své právo, ale z důvodu, že chce pomoci zvítězit ve sporu některému z účastníků, neboť na jeho úspěchu v řízení má právní zájem. Smyslem vedlejšího účastenství je tedy „pomoc ve sporu“ některému z účastníků řízení. Z výše naznačeného je třeba dovodit, že při rozhodování o věci samé nemůže soud vedlejšímu účastníku přiznat (hmotná) práva nebo uložit povinnosti, což je i stávající případ, kdy povinnost k vyklizení byla stanovena jen vůči prvnímu stěžovateli.

34. Ústavní soud si je samozřejmě vědom stěžovateli zmiňovaného usnesení sp. zn. IV. ÚS 778/16 (popř. i jemu předcházejících usnesení ze dne 16. 8. 2012 sp. zn. IV. ÚS 2490/12 či ze dne 17. 2. 2015 sp. zn. II. ÚS 496/14). I když z těchto rozhodnutí vyplývá, že vedlejší účastníci v řízení před obecnými soudy nejsou nutně osobami neoprávněnými k podání ústavní stížnosti, jejich ústavní stížnost by musela být posouzena jako zjevně neopodstatněná ze své podstaty (*ratione materiae*), takže v posouzení jejich námitek by se v zásadě nic nezměnilo.

35. Naproti tomu v usnesení ze dne 31. 7. 2017 sp. zn. I. ÚS 1598/17 dospěl Ústavní soud k závěru o neoprávněnosti vedlejšího účastníka před obecnými soudy k podání ústavní stížnosti. V tomto usnesení Ústavní soud konstatoval, že „[j]eho práva a povinnosti nemohly být rozhodnutím obecných soudů ve věci samé přímo nijak dotčeny; jako vedlejší účastník civilního řízení měl stěžovatel pouze právní zájem na výsledku tohoto řízení (§ 93 odst. 1 o. s. ř.). Jeho právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny tudíž vůbec nemohlo být rozhodnutím obecných soudů ve věci samé dotčeno. Analogicky je z hlediska čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod třeba konstatovat, že v dané věci nebylo rozhodováno o civilním právu ani závazku stěžovatele, a nebyla tedy splněna podmínka pro aplikaci civilní větve tohoto článku. Přiznat stěžovateli aktivní legitimaci by tudíž znamenalo umožnit mu podat ústavní stížnost ve prospěch jiného, tedy v daném případě hlavního města Prahy. Ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu však podání ústavní stížnosti ve prospěch jiné osoby vylučuje [viz např. náleze ze dne 27. 2. 2015 sp. zn. I. ÚS 3046/14 (N 49/76 SbNU 669), bod 17 nebo náleze ze dne 9. 2. 2010 sp. zn. II. ÚS 2100/08 (N 21/56 SbNU 249), bod 15; srov. obdobně stanovisko pléna ze dne 14. 12. 2010 sp. zn. Pl. ÚS-st. 31/10 (ST 31/59 SbNU 607; 426/2010 Sb.), bod 16]. Proto je třeba stěžovatelovu ústavní stížnost hodnotit jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným.“

36. Jedině v situaci, kdy by stěžovatelům č. 2 – 22 nebylo umožněno vstoupit jako vedlejší účastníkům do řízení před obecnými soudy (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2490/12 nebo usnesení ze dne 4. 10. 2016 sp. zn. III. ÚS 2167/16) nebo by nemohli vykonávat svá procesní práva (srov. usnesení ze dne 23. 5. 2017 sp. zn. II. ÚS 385/16), by se dalo uvažovat o jejich oprávněnosti k podání ústavní stížnosti. O takový případ však nešlo, neboť stěžovatelům

č. 2 – 22 byly v průběhu řízení poskytnuty všechny možnosti, které z jejich vedlejšího účastenství vyplývají. Tito stěžovatelé ostatně ani nenamítají, že by na svých procesních právech byli jakkoliv dotčeni. V situaci, kdy tedy nejde o procesní práva stěžovatelů č. 2 – 22, považuje Ústavní soud za ústavně souladný takový výklad zákona o Ústavním soudu, který jim podání ústavní stížnosti neumožňuje.

37. Ústavní soud rovněž nesouhlasí s námitkou, že s ohledem na význam věci a skutečnost, že rozhodnutím o vyklizení budou fakticky dotčeni stěžovatelé č. 2 – 22, jim mělo být přiznáno postavení „plnohodnotných“ účastníků řízení. Je třeba si uvědomit, že předmět řízení a okruh žalovaných osob určuje v civilním sporném řízení výlučně žalobce. Je plně v jeho dispozici, koho v žalobě označí a čeho se bude domáhat. Bylo by naopak v rozporu se zásadou dispoziční, bylo-li by i jiným osobám, než jsou uvedeny v žalobě, přiznáno postavení účastníků řízení.

38. Jelikož stěžovatelé č. 2 – 22 nebyli účastníky řízení, z něhož ústavní stížností napadené rozhodnutí vzešlo, a nebylo ani rozhodováno o jejich hmotných právech a povinnostech, je třeba dospět k závěru, že tito stěžovatelé nejsou k podání ústavní stížnosti aktivně legitimováni, a proto bylo třeba jejich ústavní stížnost odmítnout jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu.

39. Nad rámec uvedeného pak Ústavní soud podotýká, že nebyl dán prostor pro postup podle § 23 zákona o Ústavním soudu, neboť zde není žádný rozpor s právním názorem Ústavního soudu vysloveným v nálezu.

V.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

40. Ústavní soud úvodem konstatuje, že není součástí soustavy soudů [čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)] a nepřísluší mu výkon dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím těchto orgánů porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele.

41. Většina námitek obsažených v ústavní stížnosti, jakož i podstatná část argumentace, se týká pouze stěžovatelů č. 2 – 22 a jejich základních práv, jako např. práva na nedotknutelnost osoby, práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, či práva na nedotknutelnost obydlí. Jak již však bylo uvedeno výše, ústavní stížnost stěžovatelů č. 2 – 22, kteří v řízení před obecnými soudy vystupovali v postavení vedlejších účastníků, Ústavní soud vyhodnotil jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným, pročež se nemohl jimi tvrzeným porušením základních práv zabývat.

42. Pouze nad rámec uvedeného Ústavní soud podotýká, že z žádného ze stěžovatelů zmiňovaných základních práv (zejména z čl. 10 odst. 2 a čl. 12 Listiny či čl. 8 Úmluvy) nelze dovodit existenci institucionální záruky na setrvávání v určitém obydlí. Tato práva tedy nelze vykládat ve smyslu „nároku na byt“, ani jako nárok na setrvání v určitém bytě (viz Wagnerová, E. In: Wagnerová, E.; Šimíček, V.; Langášek, T.; Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, str. 331). Nedotknutelnost obydlí chrání jen obydlí toho, kdo je začal užívat po právu (viz Pavlíček, V., Hřebejk, J. In: Pavlíček,

V. a kolektiv. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. díl. Práva a svobody. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2002, str. 144).

43. S ohledem na výše uvedené se mohl Ústavní soud zabývat porušením základních práv toliko prvního stěžovatele, který jedinečně je přímo dotčený rozhodnutím Nejvyššího soudu. Co se však týče porušení základního práva na nedotknutelnost osoby a soukromí podle čl. 7 odst. 1 Listiny, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny, na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny a na respektování rodinného a soukromého života podle čl. 8 Úmluvy, nelze o jakémkoliv zásahu Nejvyššího soudu vůbec uvažovat, neboť první stěžovatel je právnickou osobou, které z povahy věci tato práva nepřísluší. Ústavní soud nicméně nepřehlédl specifické postavení prvního stěžovatele jako bytového družstva, základní práva, jehož členů, stěžovatelů č. 2 – 22, jsou napadeným rozhodnutím, byť nepřímo, dotčena. Ačkoliv zásah do práv těchto stěžovatelů nemohl být, jak shora vysvětleno, předmětem ústavně soudního přezkumu, měl Ústavní soud při svém rozhodování jeho možné faktické dopady na zřeteli.

44. Z pohledu uplatněných námitek se tak Ústavní soud mohl zabývat pouze případným porušením práva prvního stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. porušením práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení jemu předcházející, z hlediska prvním stěžovatelem v ústavní stížnosti uplatněných námitek, a se zřetelem ke skutečnosti, že mohl přezkoumávat pouze ústavnost, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná.

45. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 27. 6. 2018 č. j. 29 Cdo 4470/2015-682 výrokem I. změnil rozsudek vrchního soudu v potvrzujícím výroku ve věci samé tak, že rozsudek městského soudu ze dne 8. 1. 2015 č. j. 51 Cm 97/2001-560 se mění v tom smyslu, že první stěžovatel je povinen předmětné nemovitosti do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozhodnutí vyklidit a vyklizené předat vedlejšímu účastníkovi řízení. Je-li v ústavní stížnosti Nejvyššímu soudu vytýkáno, že v neprospěch prvního stěžovatele hodnotil celou řadu skutečností (viz bod 14.), jde ze strany stěžovatelů, resp. prvního stěžovatele, o pouhou polemiku s hodnocením skutkového stavu. Rozhodnutí Nejvyššího soudu právním hodnocením nikterak nevybočuje ze standardů ustálené judikatury.

46. Jak Ústavní soud setrvale judikuje, hodnocení skutkového stavu je záležitostí obecných soudů [srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 9. 1996 sp. zn. II. ÚS 81/95 (U 22/6 SbNU 575)]. Ústavní soud může do jejich činnosti zasáhnout pouze tehdy, jsou-li právní závěry obecných soudů v příkrém nesouladu se skutkovými zjištěními nebo z nich v žádném možném výkladu odůvodnění nevyplývají, anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. uplatněním přepjatého formalismu při použití práva) a která zakládá porušení základního práva nebo svobody. Žádný z těchto závěrů však v nyní posuzované věci nelze učinit. První stěžovatel se svými námitkami snaží přesvědčit Ústavní soud o své představě vyřešení věci, kterou podporuje apelem na tíživou situaci, do níž se dostali zejména stěžovatelé č. 2 – 22, popř. další uživatelé předmětných nemovitostí.

47. Podstatné pro posouzení věci z pohledu Ústavního soudu nicméně je, že vedlejší účastník řízení svojí žalobou na vyklizení realizoval svoje vlastnické právo, resp. realizoval vlastnické právo úpadce, k dispozici s nímž byl oprávněn jako správce konkursní podstaty úpadce. Spor o vlastnictví předmětných nemovitostí byl přitom pravomocně vyřešen již v říjnu 2008 v řízení o vyloučení předmětných nemovitostí z konkursní podstaty (viz rozsudek městského soudu ze dne 6. 9. 2007 č. j. 58 Cm 49/2003-244 ve spojení s rozsudkem vrchního

soudu ze dne 1. 10. 2008 č. j. 13 Cmo 523/2007-270) a skončil zamítnutím vylučovací žaloby ohledně předmětných nemovitostí (soud dospěl k závěru, že jsou důvodně sepsány do konkursní podstaty úpadce). Jak správně podotkl Nejvyšší soud, od října 2008 tedy nebylo žádných pochyb o vlastnictví předmětných nemovitostí. Chtěl-li první stěžovatel zpochybnit vlastnictví předmětných nemovitostí, měl tak učinit v rámci řízení o jejich vyloučení z konkursní podstaty. Možnost využít mimořádných opravných prostředků či dokonce podání ústavní stížnosti nebyla přitom nikterak vyloučena. Skutečnost, že první stěžovatel nyní nese důsledky rozhodnutí starého více než desetiletí, nemůže jít k tíži konkursní podstaty.

48. Nejvyšší soud se podrobně zabýval i případným rozporem výkonu práva vedlejšího účastníka řízení s dobrými mravy z pohledu § 2 odst. 3 občanského zákoníku, resp. § 3 odst. 1 obč. zák., který poměřoval s celkovými okolnostmi věci. Přitom dospěl k závěru o absenci dobré víry u prvního stěžovatele, pro což svědčilo nejen jeho protiprávní jednání, který nerespektoval účinky soupisu předmětných bytových domů do konkursní podstaty a nakládal s nimi i přes zákaz stanovený v § 18 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání, ale i další skutečnosti (např. to, že nájemní smlouvy uzavíraly jménem prvního stěžovatele po 31. 5. 2003 osoby, jimž členství ve statutárním orgánu prvního stěžovatele zaniklo). Nejvyšší soud na druhé straně posuzoval i to, zda protiprávní jednání prvního stěžovatele při nakládání s předmětnými bytovými domy mohou vyvážit kroky, k nimž došlo v době, kdy první stěžovatel investoval do jejich dostavby. V této souvislosti pak zkoumal především povahu příslibu k dostavbě předmětných bytových domů učiněného předchozím správcem konkursní podstaty, kterého se první stěžovatel dovolával. Nelze tak učinit závěr, že by Nejvyšší soud postupoval jednostranně a opomenul případné skutečnosti, které mohly svědčit ve prospěch prvního stěžovatele.

49. Ústavní soud v návaznosti na výše uvedené připomíná, že z jeho dosavadní judikatury (srov. např. usnesení ze dne 26. 2. 1998 sp. zn. II. ÚS 249/97) vyplývá, že posouzení či zhodnocení jednání jako odporujícího dobrým mravům podle § 3 odst. 1 obč. zák. přísluší výhradně obecným soudům, čehož si jsou stěžovatelé vědomi, a není ani v možnostech Ústavního soudu vnikat do subtilních vztahů jednotlivců, nesignalizuje-li jejich jednání porušení základních práv a svobod. Je třeba vycházet z toho, jak ostatně obecné soudy standardně judikují, že § 3 odst. 1 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Pro použití korektivu dobrých mravů zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu.

50. K tomu Ústavní soud dále podotýká, že posuzování otázky souladu práv, resp. jejich výkonu, s dobrými mravy představuje významný princip, který v odůvodněných případech skutečně dovoluje zmírňovat tvrdost zákona a dává soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti [srov. nález ze dne 25. 5. 2011 sp. zn. IV. ÚS 2842/10 (N 101/61 SbNU 527)]; soudce totiž nesmí rezignovat na spravedlivé řešení, jakkoliv se to může jevit složité [srov. nález ze dne 5. 8. 2010 sp. zn. II. ÚS 3168/09 (N 158/58 SbNU 345)]. Posouzení jednání jako odporujícího dobrým mravům však, jak již bylo zmíněno výše, přísluší výhradně obecným soudům (s ohledem na relativní neurčitost pojmu „dobré mravy“ je zde soudům dána možnost uvážení); ústavněprávní přezkum není vyloučen, avšak je omezen na to, zda rozhodnutí nevybočilo z ústavních mezí, tj. zda jde o uvážení zákonem povolené, učiněné orgánem veřejné moci k tomu zmocněným a zda netrpí prvky svévole. Ústavnímu soudu coby orgánu ochrany

ústavnosti *ex constitutione* přísluší korigovat pouze evidentní excesy (srov. usnesení ze dne 11. 9. 2008 sp. zn. III. ÚS 151/08). O takový případ však v nyní posuzované věci nešlo.

51. Námitku, že se Nejvyšší soud při posuzování rozporu výkonu práva vedlejšího účastníka řízení s dobrými mravy nezabýval rovněž dobrou vírou stěžovatelů č. 2 – 22, nepovažuje Ústavní soud v této souvislosti za relevantní. S ohledem na znění žalobního petitu (povinnost k vyklizení prvního stěžovatele), nebylo posouzení toho, zda tito stěžovatelé uzavírali nájemní smlouvy a jednali v dobré víře či nikoliv, rozhodné.

52. Co se týče lhůty k vyklizení předmětných bytových domů stanovené rozsudkem Nejvyššího soudu v délce jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí, Ústavní soud podotýká, že z § 160 odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že lhůta k vyklizení je patnáct dnů, nicméně soud má oprávnění stanovit delší lhůtu, než obecně určených patnáct dnů. Na základě toho lze konstatovat, že stanovení délky lhůty k vyklizení je předmětem úpravy běžného zákona, jehož výklad a použití jsou výlučně svěřeny obecným soudům. Ústavní soud není oprávněn do řešení těchto záležitostí jakkoliv zasahovat, neboť by šlo, jak již bylo naznačeno výše, o nepřipustný zásah do rozhodovací kompetence ústavně nezávislých soudů. Výjimku by představovalo např. porušení procesních pravidel zakládající porušení práva na soudní ochranu nebo učinění extrémních závěrů, které by zcela vybočovaly z metod právního výkladu, či vůbec nemohly mít oporu ve skutkových zjištěních. Ani takový závěr však ohledně prvního stěžovatele nelze učinit. I kdyby Ústavní soud měl tuto lhůtu za nepřiměřeně krátkou, její prodloužení obecným soudem beze změny samotného výroku o vyklizení by pozici stěžovatelů č. 2 – 22 nikterak zásadně neovlivnilo. Jen pro doplnění Ústavní soud uvádí, že tato lhůta byla vzhledem k odkladu vykonatelnosti rozsudku Nejvyššího soudu již mnohonásobně prodloužena, a tím spíše k zásahu do základních práv dojít nemohlo.

53. Ústavní soud neshledává opodstatněnou ani námitku překvapivosti rozhodnutí Nejvyššího soudu. O překvapivé a nepředvídatelné rozhodnutí ve smyslu judikatury Ústavního soudu [srov. např. náleze ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13 (N 110/73 SbNU 739)] jde pouze tehdy, rozhodne-li soud způsobem, který účastníci řízení nemohli s ohledem na dosavadní průběh řízení očekávat, v důsledku čehož neměli ani možnost se k názoru soudu vyjádřit a tento názor tím zvrátit. Jakkoli je možno vnímat, že napadené rozhodnutí mohlo být pro prvního stěžovatele subjektivně překvapivé (když Nejvyšší soud rozhodl poněkud nezvykle měnícím rozsudkem), nešlo o překvapivost, jež by představovala porušení jeho základních procesních práv prizmatem konstantní judikatury Ústavního soudu. Je to jednak tím, že takový postup Nejvyššímu soudu umožňuje procesní úprava [srov. § 243d písm. b) o. s. ř. ve znění účinném do 29. 9. 2017], jednak v průběhu celého řízení šlo o vyklizení předmětných nemovitostí s tím, že sporné bylo především, zda vyklizení bytových domů je či není v rozporu s dobrými mravy, kterou finálně vyřešil Nejvyšší soud. První stěžovatel byl přítom s možností jiného právního posouzení věci obeznámen, přičemž sám otázku dobrých mravů, popř. dobré víry při dostavbě předmětných domů, v průběhu řízení opakovaně nastoloval.

54. Ústavní soud uzavírá, že rozhodnutí Nejvyššího soudu je dostatečně odůvodněno a splňuje všechny náležitosti, které jsou judikaturou Ústavního soudu kladeny na odůvodnění rozhodnutí. V tomto směru tedy nelze v rozhodnutí Nejvyššího soudu spatřovat porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny či práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

55. Kromě toho je třeba vzít v potaz, že zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu by postavení prvního stěžovatele a potažmo ani stěžovatelů č. 2 – 22 nijak zásadně nezlepšilo. Předmětné bytové domy jsou totiž stále součástí konkursní podstaty a vyhovění ústavní stížnosti by je neochránilo před jejich případným zpeněžením a následným uplatňováním vlastnického práva nového nabyvatele. Ostatně stojí za připomenutí, že „dobré mravy“ či jejich zjištění mohou samy o sobě založit obranu proti vindikační žalobě toliko jen *pro tentokrát*, nikoli *navždy*, jak míní stěžovatelé, neboť jinak by jim musel být присouzen potenciál nabývacího titulu věcného práva (vlastnického), a ten přirozeně nemají.

56. Nad rámec nutného posouzení Ústavní soud konstatuje, že v posuzované věci lze skutečně pociťovat střet několika významných právních hodnot. Přístup Nejvyššího soudu klade důraz na ochranu vlastnického práva. Ústavní soud na druhé straně vnímá i snahu stěžovatelů (z jejich pohledu ospravedlnitelnou) o prosazení svých zájmů. Při snaze dobrat se práva v souladu s ideou spravedlnosti se tak soudy (nejen Ústavní soud) potýkají s nejednoduchým úkolem. Jak to pregnantně vystihl Gustav Radbruch, obecné blaho, spravedlnost a právní jistota jsou nejvyšší cíle práva, ale ne v příjemné shodě, nýbrž v příkrém rozporu vůči sobě navzájem: „*Obecné blaho, spravedlnost a právní jistota vykonávají společnou vládu nad právem - nikoli v harmonii prosté napětí, nýbrž naopak v žitém vztahu napětí. Přednost některé z těchto hodnot před ostatními nelze určit z nějaké normy jim všem třem nadřazené - taková norma neexistuje -, nýbrž pouze prostřednictvím odpovědného rozhodování*“ (Radbruch, G. *O napětí mezi účely práva*, Wolters Kluwer, Praha, 2012, str. 114 – 115). V tomto případě se může požadavek na dosažení individuální spravedlnosti stěžovatelů jevit v rozporu s obecným požadavkem na ochranu vlastnického práva, zdůrazňovaným odůvodněním rozsudku Nejvyššího soudu, nicméně, jak již bylo uvedeno výše, Ústavní soud v postupu Nejvyššího soudu neshledal žádné pochybení.

57. Ústavní soud na tomto místě chce parafrázovat myšlenku Jeremyho Benthama „*Největší štěstí největšího počtu – to je základ morálky i zákonodárství.*“, na něhož navázal Francis Hutcheson se svojí klasickou formulací „*co největší prospěch pro co nejvíce lidí*“. Jakkoliv lze tedy na jedné straně vnímat projevy nespokojenosti poměrně malé skupiny osob (stěžovatelů č. 2 – 22), na straně druhé tato újma je nepochybně vyvážena pocitem zadostiučinění u skupiny osob daleko početnější (řádově více přihlášených věřitelů v konkursním řízení), kteří se – na rozdíl od stěžovatelů – rozhodli uplatňovat své nároky cestou zákona jako věřitelé v konkurzním řízení. V situaci, kdy lze nároky či očekávání obou skupin osob považovat za souměřitelné, se Ústavní soud přiklání k tomu, dát přednost této větší skupině. Lze se ztotožnit s Nejvyšším soudem zaujatým názorem, že ze všech možných špatných řešení, je řešení nyní nabízené tím nepřijatelnějším. Pro stěžovatele č. 2 – 22, o něž v této ústavní stížnosti jde v první řadě, znamená stávající rozhodnutí „pouze“ to, že jejich záležitost se již nebude déle zdržovat, bude dán průchod pořadu práva, takže nebudou nadále vystaveni nejistotě a dalšímu tlaku vedlejšího účastníka řízení. Byť se to může vůči nim jevit příliš kruté, v rámci řešení sporu budou muset respektovat soudní verdikt.

58. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud neshledal porušení ústavně zaručených práv a svobod prvního stěžovatele, rozhodl o návrhu mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu tak, že ho jako zjevně neopodstatněný odmítl. Vůči stěžovatelům č. 2 – 22 pak ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 1 písm. c) téhož zákona jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným.

59. Závěrem Ústavní soud uvádí, že svým usnesením ze dne 21. 8. 2018 č. j. III. ÚS 2766/18-33 odložil vykonatelnost napadeného rozsudku Nejvyššího soudu.

Toto usnesení nestanovovalo, do kdy se vykonatelnost napadeného rozsudku odkládá, napadený rozsudek Nejvyššího soudu tudíž znovunabývá vykonatelnosti okamžikem nabytí vykonatelnosti tohoto usnesení Ústavního soudu. Nicméně s ohledem na tuto skutečnost apeluje Ústavní soud na vedlejšího účastníka řízení, aby k výkonu rozsudku Nejvyššího soudu přistoupil rozumným způsobem, beroucím na zřetel zejména jeho dopady na osobní a rodinné poměry stěžovatelů č. 2 – 22.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 30. září 2019

Josef Fiala v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Monika Zbořilová